

Dr. Hlavay József (1945–2005)

Alkotóereje teljében történt hirtelen eltávozásának híre egy-két nap alatt futótűzként járta be az országot, nagy megdöbbenést keltve mindenfelé a kémikus társadalomban.

A hóval borított veszprémi, Vámosi úti temetőben, 2005. február 4-én, a felhők mögül többször előbukkanó, szikrázó napsütésben kísérte el utolsó útjára **dr. Hlavay József** tanszékvezető egyetemi tanárt a gyászoló család: felesége, leánya, veje, unokája, a Veszprémi Egyetem rektora, dékánja, a VEAB elnöke, valamint barátainak, kollégáinak, tanítványainak, sporttársainak és ismerőseinek sok száz főnyi serege.

Vegyészmérnöki, illetve rendszertech-nikai szakmérnöki oklevelét a Veszprémi Egyetemen szerezte 1971-ben, illetve 1978-ban. A MÁFKI-ban eltöltött néhány hónap után került az MTA Kutatócsoport tagjaként a VE Analitikai Kémiai Tanszékére. Két év után egyetemi oktatóként mint tanársegéd dolgozott tovább, majd adjunktusi, docensi éveit követően 1995-ben egyetemi tanári kinevezést kapott, és végül, 1998-ban a Föld- és Környezettudományi Tanszék vezetőjeként tevékenykedett.

Tudományos kutatómunkájának területe már kezdetől fogva széles körű volt, ugyanis az infravörös spektrometriával kapcsolatos eredményekben gazdag alapvető munkái mellett az ivóvízét folyamatosan tisztító, regenerálható szorpciós állóanyag technológiai rendszerek fejlesztése és alkalmazása terén is eredményes és sikeres kutatófejlesztő munkát végzett. Az általa készített oszloptöltetek (hordozó és aktív borító rétegek) segítségével, félüzemi kísérletekkel igazolt eljárásokat fejlesztett ki ammónia, vas, mangán és arzén nyomok szelektív eltávolítására.

Az infravörös spektrometriás módszerek fejlesztése terén jelentős eredményeket ért el a különböző eredetű és szemcseméretű szilárd anyagok (talajok, szállóporok) kémiai alkotóinak ellenőrzött körülmények között történő mennyiségi meghatározásának kidolgozásával. Mindehhez mintavételi, minta-előkészítési, őrlési eljárásokat, elektronmikroszkópos morfológiai és szemcseméret meghatározására alkalmas módszereket fejlesztett ki. A kapcsolódó tématerületeken elért eredményeiből készítette egyetemi doktori (1975) és kandidátusi (1985) értekezéseit; a kémiai tudomány doktora fokozatát pedig az egészségre káros, különböző összetételű, a levegőben előforduló, nem üledékes anyagok eltávolítására és analizisére kidolgozott módszereivel szerezte meg 1993-ban.

Amerikai tanulmányútjai (New Orleans, Louisiana State University) során kezdett foglalkoznia levegőt szennyező gázalkotók piezoelektromos érzékelővel történő meghatározásával. Szelektív érzékelőket állított elő klór, ammónia stb. meghatározására. A Guilbault professzorral közösen írt korai közleménye (Anal. Chem. 49 [1977] 1980) ma is az egyik legtöbbet idézett forrás a piezoelektromos kémiai érzékelők irodalma területén.

A legutóbbi évtizedekben nagyrészt a mellette dolgozó kiváló PhD hallgatók munkáját irányította, mely munkák a légkörkutatás napjainkban legfontosabb, de egyben legnehezebben hozzáférhető analitikai feladatainak megoldására irányultak. A levegőben előforduló kis

molekulájú és tömegű aeroszolok, gázalkotók mintavételére, dúsítására, kromatográfiás elválasztására, nagy érzékenységű érzékelőkkel, érzékelő sorokkal és statisztikus jel- és adatfeldolgozással (kemometriás módszerekkel) történő azonosítására és meghatározására kidolgozott eljárásait, saját fejlesztésű műszereik világvizonylatban úttörő jelentőségűek.

Tudományos munkásságának eredményeiről, plenáris vagy meghívott előadóként számos hazai és nemzetközi fórumon, konferencián (USA-ban, Japánban, Skóciában, Olasz- és Németországban, Indiában s. i. t.) tartott előadást. Nagyszámú tudományos közleménye (kb. 160) mellett jelentősek azok a fejezetek (kb. 14) is, melyek nemzetközi kiadók gondozásában megjelent könyvekben láttak napvilágot, például: Sample Preparation-fractionation, in Handbook of Elemental Speciation, Wiley 2003; Aerosol Sampling for Elemental Analysis, in Comprehensive Anal. Chem. XLI. Sample Preparation, Elsevier 2003.

Sokrétű kutató és intenzív oktató munkája mellett rendkívül zsúfolt és széles körű volt a szakmai közéleti tevékenysége

is, melyet alaposan, nagy hozzáértéssel és következetességgel látott el. Ő volt a VE rektorhelyettese (1995–98), az MTA Környezeti Kémiai Bizottságának elnöke (1994–2002), a VEAB tudományos titkára (1991–96), továbbá tagja volt – többek között – az MTA Kémiai Osztályának (1997–2002), Kémiai Doktori Tudományos Bizottságnak (2000–); a Kormányzati Koord. Tud. Tanács Ipari-vegyipari Szakbizottságának (2001–), a Magyar Akkreditációs Bizottság Föld és Környezet Albizottságának (2001–), az MKL szerkesztőbizottságának (1994–96), az MKE IB-nek (1999–2003).

Hazánk képviselőjeként aktív tagja volt az EURACHEM-nek (1993–), és jelentős munkát végzett az IUPAC V. 2. Bizottság tagjaként is (1994–).

Sokrétű, eredményes munkásságáért különböző kitüntésekben részesült – többek között – kiváló feltaláló, ezüst fokozat (1986), Pro Aquva Emlékérem (1993), VEAB Emiékplakett (1997), VE Arany érem (1998), Génus érem díj (2000).

Fiatalkorától kezdve kiváló, rajongó sportoló volt. Fiatalabb éveiben a Veszprém Városi és Egyetemi Labdarugó Csapat aktív tagja és meghatározó egyénisége volt. Sport-szeretétét megtartotta, élet végéig aktívan teniszezett és rúgta a labdát.

A viszonylag rövid életpályája során végzett tudományos és egyetemi oktató-nevelő munkásságának, közéleti tevékenységének elkápráztatóan sok és értékes eredménye tükrözi kimagasló teljesítményét. És e mögött egy olyan különleges személyiségnek közjót szolgáló magatartása, elkötelezettsége, tisztessége, embersége, fáradhatatlansága jelenik meg, mint amilyennek Őt – akik közelében voltunk – mindnyájan ismertük. Ifjúságunknak ezért kiváló példaképe lehet, a hazai kémikus társadalomnak és mindnyájunknak pedig, akik tiszteltük és szerettük, fájdalmas nagy veszteség és emlék marad.

Áldja meg Őt a Teremtő alkotó, emberséges, munkás életéért!

Inczedy János

